

בו יפוג התוקף בקשר לאחסנת המצלמה וקטנות סרטי הצילום. בפועל לא נמצא כי המצלמות נבדקות מדי פעם ולכן מצבן הטכני אינו ידוע. משרד מבקר המדינה העיר, כי ראוי לערוך בדיקה למצלמות ולמצב סרטי הצילום בכל הימ"חים של ס"פ בפקודים המרחביים ובבסיסי ח"א ולקבוע מדיניות אחזקה לגביהן.

4. **מקרון רנטגן** משמש לשיקוף תל"ן. לכל מחלקת ס"פ במערך סדיר ובמילואים ביחידות השדה ובח"א יש תקן למערכת אחת כזאת. בביקורת שערך משרד מבקר המדינה בימ"ח בפקוד הצפון עלה, כי לא נמצא תיעוד המצביע על ביצוע ביקורת תקופתית על הציוד כנדרש. נוסף על כך, ציוד הקורן קרינה מייננת (וקרינת X בכלל זה) חייב בבדיקה לבטיחות קרינה, ולגבי הציוד האמור לא נמצא תיעוד על עריכת בדיקה כזאת. משרד מבקר המדינה העיר, כי נוכח הסיכונים הכרוכים בקרינה מייננת, יש חשיבות למתן טיפול אחזקתי נאות לסוג זה של ציוד.

5. בספטמבר 1999 אישר ראש להק אוויר (רל"א) צורך מיבצעי לרכב ס"פ ייעודי, בהבהירו, כי הכוונה לרכב שידוגם פנימית לצורכי ס"פ, אך עקרונית רצוי שיהיה רכב תקני צה"לי. עד למועד תום הביקורת בפברואר 2001 לא הוקצה לגף ס"פ רכב ייעודי על פי הצורך המיבצעי שאישר רל"א, וממילא לא נעשתה פעילות לדיגומו.

ההל"ם עברה בשנים האחרונות שינויים ושיפורים רבים בתחום ההצטיידות, התשתיות, בניין הכוח וארגון הכשרת הלוחמים. עם זאת, ממצאי הביקורת העלו ליקויים בתחומי המבנה הארגוני, ההכשרה, האימונים והתור"ל, וביניהם:

- המבנה הארגוני בפועל של היהל"ם אינו תואם את פקודת הארגון.
 - תיקי הקורסים ביהל"ם לא היו מאושרים ובגף ס"פ לא הוכנו חוברות מטה לקורסים.
 - לא התקיימו סדרי מעקב נאותים על שמירת כשירותם המיבצעית של אנשי המילואים.
- דרוש שהמפקדות הממונות יפעלו בראייה מערכתית ובתיאום מלא ביניהן לתיקון הליקויים שהועלו, במטרה לאפשר למערך ס"פ להתמודד באופן מיטבי עם משימותיו החשובות בהווה ובעתיד.

בית הספר למפקדי כיתות ולמקצועות החי"ר

לפי פקודת הארגון, שהוציא אג"ת ב-1993, ועדכונה, ייעוד בית הספר למפקדי כיתות ולמקצועות החי"ר (להלן - ביסלמ"ח) להוות בסיס הדרכה להכשרת מפקדי כיתות (להלן - מ"כים) ולמקצועות החי"ר. תפקידי ביסלמ"ח בשגרה: להכשיר מ"כים עבור מערך החי"ר ועבור כלל צה"ל; להכשיר מפקדים וחיילים במקצועות החי"ר השונים; להכשיר ולאמן פלוגות מסייעות במערך החי"ר; ולהכשיר מדריכות חי"ר. תפקידי ביסלמ"ח בחירום: המשך הכשרת מ"כים למערך החי"ר (באמצעות סגלי הדרכה במילואים); הכשרת מפקדים וחיילים במקצועות החי"ר השונים; ועוד.

ביסלמ"ח הוקם ב-1993 על ידי איחוד בית הספר למ"כים עם בסיס ההדרכה למקצועות החי"ר. בראשו עומד מפקד בדרגת אל"ם, הכפוף לקצין חי"ר וצנחנים ראשי (להלן - קחצ"ר), שכפוף עצמו למפקד זרוע היבשה לבניין הכוח. ביסלמ"ח מורכב מהגופים הבאים: מפקדת ביסלמ"ח, הכוללת את גופי המטה: אג"ם, תחזוקה, חימוש, שלישות וקשר; שלושה גדודי חי"ר (להלן - גדודים א', ב', ג'), שכל אחד מהם מורכב ממטה גדוד ומארבע פלוגות, וכן שני ענפים: ענף מקצועות החי"ר וענף נשק מסייע גדודי. מפקדת ביסלמ"ח, גדוד א' ושני הענפים ממוקמים במחנה אחד בצפון הנגב. שני הגדודים האחרים ממוקמים במחנות נפרדים באזור זה.

העיסוק המרכזי של ביסלמ"ח הוא הכשרת מ"כים, במסגרת הגדודים. קיימים שלושה סוגים של קורסי מ"כים: העיקרי שבהם קורס מ"כים חי"ר, שנועד להכשיר מ"כים למערך החי"ר, ונמשך 13 שבועות; קורס מ"כים אג"ם, שנועד להכשיר מ"כים ליחידות החטיבתיות במערך החי"ר, נמשך שבעה שבועות; וקורס שנועד להכשיר מ"כים ליחידות החטיבתיות במערך החי"ר (פלוגות הסיוור, פלוגות הנ"ט ופלוגות ההנדסה), שנמשך ארבעה שבועות. בנוסף לקורסים הנ"ל נערכים בגדודים קורסים נוספים: בגדוד א' - הכשרה של חיילי חטיבת חי"ר "גולני" ללחימה על גבי נגמ"שי "אכזרית"⁸; בגדודים ב' ו-ג' - קורס לסמלים מחלקתיים; ובמאי 2000 הוחל בגדוד ב', כניסיון, גם בהעברת קורס סמלים בכירים. בסך הכל מועברים בגדודים תשעה סוגי קורסים שונים.

בכל אחד משני הענפים מועברים 14 קורסים שונים. בענף מקצועות החי"ר מועברים, בין השאר, קורס מדריכות חי"ר; קורס לנהיגת נגמ"ש וקורס למדריכי נהיגת נגמ"ש; וכן קורסים למפעילים, למכונאים ולמדריכים של טרקטורונים ("יאגרי"). בענף נשק מסייע גדודי מועברים בין היתר, קורסים למפעילים ולמפקדים של מרגמה 81 מ"מ, קורסים לצלפים ולמפקדים של רובה צלפים "בארט", וקורסים למפעילים ולמפקדים של טילי נ"ט "גיל". ארבעה קורסים נוספים בתחום הקשר מועברים על ידי סגל הדרכת קשר, הכפוף לקצין הקשר של ביסלמ"ח. בסך הכל מועברים בביסלמ"ח 41 סוגי קורסים שונים.

מפקדת ביסלמ"ח ושלושת הגדודים משולבים, בדומה לבסיסי הדרכה אחרים, גם בפקודות מיכצע לתגבור סד"כ צה"ל ביהודה, השומרון וחבל עזה, בעת הצורך, ובפקודות להתערבות באירועי ביטחון שוטף בשגרה. החל מאוקטובר 2000, עם פרוץ הלחימה בשטחי יהודה, השומרון וחבל עזה (להלן - אירועי "גאות ושפל") ועד מועד סיום הביקורת, ינואר 2001, ביצע כל אחד מהגדודים פעילות מיבצעית במשך 20 - 25 יום בשטחים אלה.

בתקופה מיוני 2000 עד ינואר 2001, לסירוגין, ערך משרד מבקר המדינה ביקורת בביסלמ"ח. נבדקו בעיקר: המבנה הארגוני ומצבת כוח האדם הקשור להדרכה בהשוואה לפקודת הארגון של ביסלמ"ח ולתקן כוח האדם שלו; קיום תיקי קורס לקורסים השונים וסדרי אישורם; סדרי התכנון והביצוע של קורסי מ"כים חי"ר, בכל הנוגע להתאמה בין הכשירויות הנדרשות מהמ"כים לבין תוכני הקורס, ביצוע פרקי ההכשרה בקורס בהשוואה לתכנון, והכנת הסגלים לקורסים אלה; וניצול משאבים לביצוע ההכשרות, בעיקר תחמושת. בדיקות השלמה נעשו במקחצ"ר; במפקדת זרוע היבשה לבניין הכוח (להלן - מז"י), שהוקמה בשנת 1999 על בסיס מפקדת חילות השדה (להלן - מפח"ש); בענף תכנון ומחקר שבאכ"א; ובמשרד הביטחון - במינהל ההרכשה והייצור (להלן - מנה"ר).

הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת, בהתייעצות עם מבקר המדינה, החליטה שלא להניח פרק זה במלואו על שולחן הכנסת, ולפרסם רק חלקים ממנו, לשם שמירה על ביטחון המדינה, בהתאם לסעיף 17 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב].

8 "אכזרית" - כינוי לנגמ"ש כבד המשמש ללחימה מתוכו ולנשיאת חיילי חי"ר לשדה הקרב.

מבנה ארגוני וכוח אדם

1. מצבות מול תקנים

בספטמבר 1993 הוציא אג"ח את פקודת הארגון של ביסלמ"ח, ומאז ועד ספטמבר 2000 הוציא לה תשעה עדכונים. פקודת ארגון זו על עדכוניה הייתה תקפה במועד הביקורת. פקודת הארגון מפרטת את ייעודו של ביסלמ"ח, תפקידיו בשגרה ובחירום, עיקרי הארגון של מפקדת ביסלמ"ח, של שלושת גדודי החי"ר העוסקים בהכשרת הפיקוד הזוטר בחי"ר (בעיקר מ"כים), ושל שני הענפים העוסקים בהכשרת חיילים במקצועות החי"ר. בעת הביקורת, בספטמבר 2000, הייתה מצבת כוח האדם של סגל ביסלמ"ח (ללא חניכים) גבוהה בכ-9% מתקן כוח האדם. בתפקידי מינהלה ותחזוקה חסרו לתקן כ-39% לעומת זאת, במקצועות אחרים היו עודפים בהשוואה לתקן. העיקריים ביניהם: קצינים - עודף של 15%; מ"כים מדריכים - עודף של כ-31%; ומדריכות חי"ר - עודף של כ-43%.

2. מטה ההדרכה במפקדת ביסלמ"ח

(א) לפי תקן כוח האדם של ביסלמ"ח, משמש קצין האג"ם גם בתפקיד המדריך הראשי (להלן - מד"ר) ותפקידו מוגדר בתקן "קצין אג"ם/מד"ר". בנוהלי ההדרכה של ביסלמ"ח נקבעו תפקידי המד"ר, שהעיקריים בהם לשמש כיועץ למפקד ביסלמ"ח בתחום ההדרכה; לרכז את עבודת מטה ההדרכה במפקדת ביסלמ"ח; לפקח על מימוש מדיניות ההכשרה של ביסלמ"ח בקורסים השונים; לפתח קורסים ומסלולי הכשרה; לפקח על מימוש תכנית ההכשרות והקצאת האמצעים הדרושים למימושו; ולתת ייעוץ מקצועי בתחום ההדרכה למחלקות ההדרכה במטות הגדודים של ביסלמ"ח. מהאמור לעיל עולה, כי אף שביסלמ"ח הינו בסיס הדרכה, שמרכז העשייה בו הינו העברת קורסים והכשרות, לא נקבע בפקודת הארגון ובתקן כוח האדם שלו שבמפקדתו יהיה מד"ר, שכל עיסוקו בתחום ההדרכה, ושיהווה את הסמכות המקצועית והתורתית הבכירה בביסלמ"ח לנושאי ההדרכה השונים.

בביקורת התברר, כי מפקדת ביסלמ"ח, ובעיקר קצין האג"ם המשמש גם כמד"ר, עוסקת בשגרה גם בפעילויות הקשורות להתכוננות לשעת חירום. פעילויות אלה מטילות על המד"ר עומס רב, גוזלות חלק ניכר מזמנו ואינן מאפשרות לו לעסוק ברציפות בתחומי ההדרכה וההכשרה. משרד מבקר המדינה המליץ למקחצ"ר ולמז"י לבחון את האפשרות להפריד בין תפקידי קצין האג"ם והמד"ר. צה"ל מסר בתשובתו ממאי 2001, כי נושא ההפרדה בין שני התפקידים נמצא בעבודת מטה במו"י.

(ב) במפקדת ביסלמ"ח הוקם לפני מספר שנים, בכפוף ל"קצין אג"ם/מד"ר", גוף הנקרא "מטה הדרכה", הכולל את הגופים במפקדת ביסלמ"ח העוסקים בתחום ההדרכה: צוות פיתוח הדרכה (להלן - צ"פ"ח), קצינת אימון גופני (עם שתי מדריכות אימון גופני, הכפופות לה) וקצינת אב"ך⁹ (עם שתי מש"קיות אב"ך, הכפופות לה). בראש מטה ההדרכה עומד קצין ההדרכה (להלן - קה"ד ביסלמ"ח), שתפקידו, לפי נוהלי ההדרכה של ביסלמ"ח, הם, בין השאר: לשמש יועץ מקצועי בתחום ההדרכה; להיות אחראי למימוש מדיניות ההכשרה של ביסלמ"ח; ולהיות אחראי לשימור רמת ההדרכה בגדודים ובענפים.

הביקורת העלתה, כי תפקיד קה"ד ביסלמ"ח אינו מופיע בפקודת הארגון ובתקן כוח האדם של ביסלמ"ח. בתקופת הביקורת מילא תפקיד זה קצין בדרגת סרן לאחר שסיים תפקיד מפקד פלוגה באחד הגדודים. עוד התברר, כי כיוון שתפקיד קה"ד ביסלמ"ח הוא מעל לתקן, מופיע קצין זה ברישומי שלישות ביסלמ"ח כקצין המיבצעים במפקדת ביסלמ"ח. רישום פיקטיבי זה גורר

9 ראשי התיבות אב"ך מציינים נשק לא קונוציונאלי - אטומי, ביולוגי, כימי. במונח "קצינת אב"ך", לעניינו, הכוונה לקצינה העוסקת בהכשרה ללחימה בתנאי הפעלת נשק כימי.

בעקבותיו חוסר התאמה בין התפקידים בפועל של קצינים אחרים לבין הרישום על תפקידיהם: הקצין הממלא בפועל את תפקיד קצין המיבצעים רשום כסגן מפקד פלוגה באחת הפלוגות, והקצין הממלא בפועל תפקיד זה רשום כבעל תפקיד בצוות להכשרת מפעילי טיל נ"ט "גבנוני" בענף נשק מסייע גדודי (ההכשרות בתחום זה בוטלו זה כשנה, עם הוצאת מערכת נשק זו מחטיבות החי"ר הסדירות, אולם התקנים של הצוות טרם בוטלו ואפשרו רישום פיקטיבי זה). בביסלמ"ח קיימים עשרות מקרים נוספים של קצינים הרשומים בתפקידים שאינם ממלאים בפועל.

(ג) על פי נוהלי ההדרכה של ביסלמ"ח, תפקידיו העיקריים של הצפ"ה הם אחריות ופיקוח על רמת הסגל בביסלמ"ח, לרבות מעקב אחר הכשרתו וקידומו; מעקב אחר רמת ההדרכה בביסלמ"ח; פיתוח ההדרכה, לרבות עזרי אימון, וטיפול קשרים עם גורמים מחוץ לביסלמ"ח העוסקים בהדרכה. לפי תקן כוח האדם של ביסלמ"ח, אמור הצפ"ה לכלול שלושה קצינים - שני פסיכולוגים (אחד מהם בשירות קבע) וקצין נוסף בשירות חובה, וארבע מפקדות שאינן קצינות (להלן - מש"קיות). בפועל, הצפ"ה בביסלמ"ח כולל קצינה בשירות חובה וארבע מש"קיות בלבד. התקנים של שני הקצינים הפסיכולוגים שאמורים היו להיות בצפ"ה, מאוישים על ידי צוות אבחון וייעוץ ארגוני, שאינו קיים בתקן, אשר פועל בכפיפות ישירה למפקד ביסלמ"ח, ועוסק בעיקר בבניית שאלונים מקצועיים והעברתם להניכי הקורסים השונים לצורך קבלת משוב על איכות ההדרכה, בניית תוצאותיהם ובהגשתם למפקד ביסלמ"ח ולסגל הבכיר של בית הספר.

משרד מבקר המדינה העיר, כי תפקידיו של צוות האבחון והייעוץ הארגוני חשובים, אולם איושו על חשבון תקנים של הצפ"ה פוגע בתפקודו של האחרון. זאת, כיוון שהוא מותיר את הצפ"ה עם קצינה אחת בשירות חובה העומדת בראשו, אף שאינה מנוסה דיה, ואין לה התמחות בתחום ההדרכה וההשכלה הפורמלית - הדרושים כדי למלא את מכלול התפקידים של קצין בצפ"ה, כפי שנקבעו בנוהלי ביסלמ"ח.

הביקורת העלתה, כי הצוות פועל בעיקר מול שני הענפים בכל הקשור בפיתוח תוכני הדרכה חדשים ובבקרה על ביצוע ההכשרות בהם, בשעה שמול שלושת הגדודים, שבהם מתבצעת פעילות ההכשרה העיקרית של ביסלמ"ח (הכשרת מ"כים), אין כמעט פעילות של הצפ"ה. לצורך פעילות זו שולב ב-1999 לצפ"ה בעל תפקיד נוסף, מעל לתקן, הנקרא "קצין צפ"ה גדודים", שתפקידו העיקרי, לפי נוהלי ההדרכה של ביסלמ"ח, הוא להיות אחראי לשיפור רמת ההדרכה בגדודים. בפועל ממלא תפקיד זה מ"כ בעל ותק בהדרכה, ששימש גם מש"ק הדרכה באחד הגדודים (בנושא מחלקות ההדרכה בגדודים ראו להלן).

3. מחלקות ההדרכה בגדודים

(א) עיסוקם העיקרי של שלושת גדודי ביסלמ"ח הוא, כאמור, להכשיר מ"כים עבור מערך החי"ר ועבור כלל צה"ל. הכשרתם של המ"כים נעשית בכל גדוד בשתיים מפלוגותיו. החניכים נקלטים כחיילים בפלוגות והכשרתם מתבצעת על ידי סגלי הפלוגות: מפקדי פלוגות וסגניהם, מפקדי מחלקות ומ"כים.

בפקודת הארגון של ביסלמ"ח ובתקן כוח האדם של כל אחד מהגדודים נקבע, כי בכל מטה גדוד יהיה - נוסף לבעלי התפקידים במטה של גדוד חי"ר רגיל (וביניהם קצין מיבצעים, קצין מודיעין ושליש) - גם קצין הדרכה גדודי (להלן - קה"ד), הכפוף למפקד הגדוד (להלן - מג"ד). תפקידיו הם, בין השאר: להיות יועץ מקצועי למג"ד ולמפקדי הפלוגות בתחום ההכשרות בגדוד ולהיות אחראי לשימור ולשיפור רמת ההדרכה בגדוד. נוסף לכך פועלים בכל מטה גדוד, לפי התקן, בעלי תפקידים נוספים הקשורים להדרכה: קצינת קליעה עם שתי מש"קיות קליעה, ושתי מדריכות אימון גופני. הביקורת העלתה, כי נוסף לבעלי התפקידים דלעיל, יש בכל גדוד שלושה מש"קי הדרכה מעל

לתקן, שהם מ"כים בעלי ותק בהדרכה, האחראים לפיקוח על רמת ההכשרה בפלוגות. עוד התברר, כי בכל הפלוגות בשלושת הגדודים קיימים, מעל לתקן, עשרה סגנים לרבי הסמלים הפלוגתיים - תפקידים שאין להם תקן - המאוישים על ידי מ"כים בעלי ותק בהדרכה מבין סגלי הפלוגות.

מפקדת ביסלמ"ח קבעה, כי בכל מטה גדוד תהיה מחלקת הדרכה, בפיקוד הקה"ד, שתכלול את כל בעלי התפקידים בתחום ההדרכה שבמטה הגדוד, שנמנו לעיל. מבריקת הנושא בגדודים א' ו-ב' התברר, כי בגדוד א' מבנה מחלקת ההדרכה אכן תואם לקביעת מפקדת ביסלמ"ח, אך בגדוד ב' המבנה שונה: קצינת הקליעה, עם שתי מש"קיות הקליעה, כפופות ישירות למג"ד ומש"קי ההדרכה כפופים למפקדי הפלוגות. משרד מבקר המדינה העיר, שאין זה סביר שבשני גדודים, שבהם מועברים קורסים זהים, לא תהיה אחידות במבנה מחלקת ההדרכה.

(ב) במסגרת תכנית לצמצום תקני קבע בצה"ל, קוצץ ב-1996, בין השאר, התקן של קצין המיבצעים (קמב"ץ) בכל אחד מהמטות של גדודי ביסלמ"ח. קיצוץ זה קיבל ביטוי בעדכון לפקודת הארגון מפברואר 1996 ובתקני כוח האדם של כל אחד מהגדודים. הביקורת העלתה, כי בכל גדוד מאויש תפקיד הקמב"ץ בקצין מעל לתקן. משרד מבקר המדינה העיר, כי אף אם תפקיד זה הוא חיוני, כדברי המג"דים, נוכח הפעילות המיבצעית הרבה שמבצעים גדודי ביסלמ"ח (בנושא זה ראו בהמשך), ראוי שהצורך בתקן לקמב"ץ בכל גדוד ייבחן על ידי הגורמים שקיצו תקנים אלה, קודם לאיזוש התפקיד בכל גדוד, שלא לפי התקן.

4. גורמי ההדרכה בענפים

(א) לפי פקודת הארגון, קיימים בכל ענף, נוסף למפקדת הענף, מדורים, שבהם מבוצעות ההכשרות לפי תחומי ההכשרה השונים. הביקורת העלתה, כי מבנה הענפים שנקבע בפקודת הארגון אינו משקף את המבנה שלהם בפועל. למשל, ענף מקצועות החי"ר בנוי לפי פקודת הארגון משני מדורים, אך במועד סיום הביקורת, ינואר 2001, הוא כלל חמישה מדורים. יצוין, כי המדור החמישי בענף זה (מדור שדאות) הוקם במאוס 2000, לאחר שמקחצ"ר ומז"י הכירו בצורך בהקמתו, והקצו לביסלמ"ח את כוח האדם הדרוש לאיזושו (בנובמבר 2000 כלל המדור שני קצינים ועשרה מש"קים - כולם מעל לתקן). עד מועד סיום הביקורת בינואר 2001, טרם סיימו מפקדות אלה את עבודת המטה בנוגע לארגון המדור ולקביעת תקני כוח האדם הדרושים לו.

(ב) לפי תקן כוח האדם של כל ענף, אמורות להיות בכל אחד מהם שתי מש"קיות בכירות, שהן מדריכות ותיקות. לפי נוהלי ההדרכה של ביסלמ"ח, הן מהוות סמכות מקצועית בכירה במדורים ועוסקות בעיקר בפיקוח, ליווי וחניכה של המדריכות במדורים. עם זאת, בפקודת הארגון ובתקני כוח האדם של שני הענפים לא נקבע גורם כלשהו העוסק בתחום ההדרכה במפקדות הענפים. בפועל, משובצת בכל מפקדת ענף, מעל לתקן, בכפופות לראש הענף, קצינת הדרכה, שבהכשרתה סיימה קורס מדריכות חי"ר וצברה ניסיון כמדריכה. כמו כן היו בשני הענפים שש מש"קיות בכירות מעל לתקן.

מהממצאים בפרק זה עולה, שקיימים פערים ניכרים בין המבנה הארגוני של ביסלמ"ח ומצבת כוח האדם שלו בפועל (בעיקר במקצועות הקשורים להדרכה), לבין פקודת הארגון ותקן כוח האדם של מפקדתו, גדודיו וענפיו. המפקדות הממונות, מקחצ"ר ומז"י, מכירות בצורכי ביסלמ"ח בכוח אדם מעל לתקן ומקצות לו את כוח האדם העודף. למרות זאת ואף שמצב זה נמשך מספר שנים, לא פעלו מקחצ"ר ומז"י לעדכון פקודת הארגון ותקני כוח האדם של יחידות ביסלמ"ח, כדי שישקפו את המבנה הארגוני ואת צורכי כוח האדם בפועל. משרד מבקר המדינה הצביע על הצורך שמפקדות אלה יערכו בדיקה יסודית של צורכי כוח האדם של ביסלמ"ח, ויעדכנו לפיהם את פקודת הארגון ואת תקני כוח האדם, כדי שאלה ישמשו בסיס לשיבוץ כוח האדם לביסלמ"ח.

צה"ל מסר בתשובתו, כי במו"י נעשית עבודה מטה לעדכון תקני כוח האדם של ביסלמ"ח, וכי במהלך שנת 2001 תבוצע פעילות של אג"ת מול מו"י לבחינת הצורך בעדכון פקודת הארגון.

תיקי קורסים

בהוראת הפיקוד העליון (להלן - הפ"ע) מדצמבר 1992 בנושא "הקורסים בצה"ל - סמכויות ונוהל אישור", פורטו מאפייני הקורס שיש לכלול בתיק קורס, וביניהם שם הקורס ומטרתו; ההכשרה או המקצוע, שהקורס מיועד להקנות; פרקי הקורס; טבלת שיעורים עקרונית ומשכם; נושאי חובה ומשכם; והאמצעים הדרושים לקורס. במתכונת לתיק קורס שהוציאה מפח"ש, אשר הייתה תקפה במועד הביקורת, נקבע, כי בסוף כל תיק קורס יהיה נספח ובו יחתמו כל הגורמים האמורים לבדוק ולאשר את התיק, לפי הסדר כלהלן: מפקד בסיס ההדרכה שבו נכתב תיק הקורס; החיל שאליו כפוף בסיס ההדרכה (לענייננו - מקחצ"ר), ולאחריו אישור מפח"ש או מו"י; ובשלב האחרון על תיק הקורס לקבל את אישור אכ"א. כאשר אכ"א מאשר את התיק, ניתן לקורס סימול, המאפשר לכלול אותו ברשימת הקורסים בצה"ל, ולדווח למחשב צה"ל על המקצוע הצבאי שרכשו בוגרי הקורס.

להלן הממצאים שעלו מבדיקת נושא תיקי הקורס בביסלמ"ח:

1. בביסלמ"ח, במקחצ"ר ובמו"י משתמשים במונח "תיק יסוד" לקורס לכל "תיק קורס" במונח לפי ההפ"ע האמורה. נוסף לכך יש בביסלמ"ח לכל תיק יסוד גם תיק קורס, שהוא מסמך פנימי של ביסלמ"ח, הנגזר מתיק היסוד ומהווה לו הרחבה. משרד מבקר המדינה סבור, כי אין פסול בשימוש בתיקי קורס אלה, אולם ראוי שמקחצ"ר ומו"י יתנו דעתם לבלבול שעלול להיווצר משימוש במונחים שאינם אחידים. בדוח ביקורת זה ייקרא מכאן ואילך "תיק קורס" כמונח לפי ההפ"ע - "תיק יסוד", והמונח "תיק קורס" ישמש למסמך הפנימי של ביסלמ"ח.

2. בתקופת הביקורת הועברו בביסלמ"ח 41 קורסים שונים (32 בענפים ואצל קצין הקשר ותשעה בגדודים). הביקורת העלתה, כי לשישה מהם, בשני הענפים, לא היו בביסלמ"ח תיקי יסוד, וביניהם קורס מש"קי סיור, קורס מפקדי מרגמות 81 מ"מ, קורס מפעילי מרגמות 120 מ"מ - כולם בענף נשק מסייע גדודי; וקורס מדריכי נהיגת נגמ"ש - בענף מקצועות החי"ר.

3. באפריל 2000, כחלק מהכנות ביסלמ"ח לתחרות צה"לית בין בסיסי ההדרכה על איכות ההדרכה שנערכה במאי 2000, החל בביסלמ"ח תהליך של אישור מחדש של תיקי היסוד. מפקד ביסלמ"ח אישר בחתימתו באותו חודש 35 תיקים, והם הועברו לבדיקה ולאישור של מקחצ"ר, אולם עד מועד סיום הביקורת לא אושרו רובם. ממילא, התיקים טרם הועברו לאישור גורמי מו"י ולאישור אכ"א. בביסלמ"ח לא נמצאו האישורים הקודמים לתיקי יסוד אלה, שכולם מהשנים 1998-1999, ולא ברור מתי אושרו לאחרונה.

בבדיקה שערך משרד מבקר המדינה בענף קורסים והכשרות במו"י, שנקבע כגורם המרכז את עבודת המטה במו"י לאישור תיקי יסוד, התברר, כי רשימת תיקי היסוד של ביסלמ"ח, המצוייה בענף והמעודכנת לספטמבר 2000, כוללת בעיקרה תיקי יסוד ישנים יותר מהשנים 1994 עד 1997, שברובם אושרו חלקית או לא אושרו כלל. ברשימה זו לא נכללו שישה תיקי יסוד מאלה הקיימים בביסלמ"ח. בבדיקה שערך משרד מבקר המדינה בדצמבר 2000 בענף תכנון ומחקר שבאכ"א, שנקבע כאחראי מטעם אכ"א לאישור תיקי היסוד, העלתה תמונה דומה: רשימת תיקי היסוד של ביסלמ"ח שאישר אכ"א כוללת אף היא תיקים ישנים מהשנים 1992-1997, דהיינו לא מדובר בתיקי היסוד הנוכחיים של ביסלמ"ח. רשימה זו אינה כוללת תיקי יסוד ל-16 קורסים מאלה המתקיימים בביסלמ"ח, כמו: קורס מ"כים ליחידות חטיבתיות במערך החי"ר, קורס לוחמי "אכזרית", וקורס צלפי "בארט". יצוין, כי לחמישה מבין 16 קורסים אלה אין בתיקי היסוד של ביסלמ"ח סימול

לקורס. המשמעות היא, שקורסים אלה אינם מוכרים כקורסים צבאיים ולא ניתן להזין למחשב של צה"ל את המקצוע הצבאי שרכשו בוגרי קורסים אלה, דבר העלול לפגוע בזכויות של החיילים, הנובעות מרכישת המקצוע הצבאי.

מהממצאים בפרק זה עולה, כי כל תיקי היסוד של ביסלמ"ח לא אושרו כנדרש. משרד מבקר המדינה המליץ לביסלמ"ח, מקחצ"ר ומז"י לפעול בדחיפות לאישורם של תיקים אלה כהלכה, כדי שיהיו אסמכתה רשמית של צה"ל לקיומם של תהליכי ההכשרה בביסלמ"ח, ולבחון אם כל תיקי היסוד הוכנו בהתאם למתכונת המחייבת.

בתשובתו ממאי 2001 מסר צה"ל, כי הוחל בביסלמ"ח בתהליך אישור מסודר של כל תיקי היסוד לפי מתכונת מחודשת שהוציאה מז"י, וכי נכתבו תיקי יסוד לקורסים שלהם היו חסרים תיקים אלה.

קורס מ"כים חי"ר

מטרת קורס מ"כים חי"ר, הנחשב לקורס העיקרי בביסלמ"ח, הינה, לפי תיק היסוד לקורס, להכשיר את החניך לפקד על כיתת חי"ר ולהיות מפקד ערכי בצה"ל. מטרת המשנה של הקורס הינן: שיפור ופיתוח מקצועיות החניך (בתחום לוחמת חי"ר ובתחום ההדרכה); פיתוח מנהיגותו כמפקד; טיפוח והקניית ערכי מפקד; ופיתוח מיומנויות פיקוד ושליטה. כל חניך שמסיים בהצלחה את הקורס מוסמך על ידי מפקד ביסלמ"ח כמ"כ חי"ר (רובאי 08). רוב המ"כים משובצים בחטיבות החי"ר ומיעוטם משובצים כמ"כים בגדודי ביסלמ"ח לצורכי הדרכה. בכל אחת מהשנים 1999 ו-2000 נערכו בביסלמ"ח, כמתוכנן, תשעה קורסי מ"כים חי"ר (שלושה בכל גדוד): הקורסים בגדודים א' ו-ב' נערכו במקביל, ואלה בגדוד ג' - במועדים נפרדים. לפי נתוני ביסלמ"ח, הוסמכו בשנת 1999 כ-93% מהנקלטים בקורסים, ובשנת 2000 - כ-90%.

1. הכשירויות הנדרשות ממ"כ חי"ר

בדצמבר 1997 הוציאה מקחצ"ר הוראה מעודכנת בנוגע לכשירויות של יחידות ובעלי מקצועות במערך החי"ר, הנדרשות לצורך התכוננות למלחמה וללחימה כנגד טרור ולוחמת גרילה. בין השאר, הוגדרו כשירויות הנדרשות מכיתת חי"ר וכשירויות הנדרשות מהמ"כ. בתיק היסוד של קורס מ"כים חי"ר נקבעה, בין השאר, רשימה של מרכיבי תפקיד שאותם יצטרך לבצע בוגר הקורס בשטח, ברגיעה ובמלחמה, לאחר הסמכתו למקצוע (להלן - רשימת המיומנויות הנדרשות לתפקיד), ומול כל אחת מהמיומנויות נקבעה בתיק היסוד רשימת השיעורים שיש להעביר בקורס (להלן - טבלת שיעורים מול מיומנויות נדרשות).

מהשוואת הכשירויות הנדרשות שהגדירה מקחצ"ר לכיתה ולמ"כ לרשימת המיומנויות הנדרשות לתפקיד בתיק היסוד, העלתה הביקורת, כי ארבע כשירויות שנדרשות מהמ"כ, לפי קביעת מקחצ"ר, אינן מופיעות ברשימת המיומנויות הנדרשות לתפקיד שבתיק היסוד, ובניהן: המ"כ יידע להחליף את מפקד המחלקה וסמל המחלקה (גם תחת אש ובמצבי קיצון, כגון בריבוי נפגעים או כשהכוח נמצא בשטח השמדה); יידע לבצע חילוץ מוסק ותחת אש של כיתה עם פצועים (סימון, חבירה בקשר ואבטחת שטח הנחיתה). כיוון שכשירויות אלה אף אינן מופיעות בטבלת השיעורים מול מיומנויות נדרשות שבתיק היסוד, ממילא לא נקבעו בטבלה השיעורים שיש להעביר לחניכי קורס מ"כים חי"ר במטרה להנחיל להם כשירויות אלה. עוד העלתה הביקורת, כי לכשירות נוספת,

הנדרשת ממ"כ חי"ר לפי קביעת מקחצ"ר (המ"כ יידע להנחית מסוק), הנכללת גם ברשימת המיומנויות הנדרשות לתפקיד שבתיק היסוד, לא נקבעו בתיק היסוד השיעורים הנדרשים, ונושא זה כלל אינו נלמד בקורס מ"כים חי"ר.

משרד מבקר המדינה העיר, כי הכשירויות הנדרשות ממ"כ שהגדירה מקחצ"ר, הינן נדבך בסיסי בתכנון הכשרת המ"כים. לכן ראוי שהן ייכללו במלואן בתיק היסוד לקורס, ומול כל אחת מהן ייקבעו השיעורים בקורס שמטרתם להנחיל כשירויות אלה במלואן לבוגרי הקורס.

צה"ל מסר בתשובתו, כי קורס מ"כים חי"ר עובר בחינה מחודשת, בשיתוף מחלקת ההדרכה במז"י, שמטרתה גם להתאים את הקורס לכשירויות הנדרשות מהמ"כ.

2. תכנית קורס מ"כים חי"ר וסדרי ביצועה

לפי תיק היסוד, קורס מ"כים חי"ר נמשך 13 שבועות. לפני פתיחת כל קורס מכין מטה כל גדוד, בתיאום עם מפקדת ביסלמ"ח, תכנית בסיסית של הקורס בחתך שבועות (להלן - גרף הקורס). תכנית זו, בצירוף התכניות המשלימות שיש לשלב בכל קורס (בנושא זה ראו להלן), מובאת לאישור מפקד ביסלמ"ח כשבועיים לפני פתיחת כל קורס. כל מפקד פלוגה, שבמסגרתה נערך קורס מ"כים חי"ר, מכין, כשבועיים לפני כל פרק הכשרה שבועי, תכנית מפורטת לכל שבוע, הכוללת את כל השיעורים והתרגילים שיועברו בכל אחד מימי השבוע, ומביא אותה לאישור המג"ד. באמצע כל קורס מ"כים ובסיומו מוציא כל גדוד סיכום לקורס, הכולל, בין היתר, דיווח על ביצוע גרף הקורס והתכניות המשלימות בהשוואה לתכנון, נקודות עיקריות בסיכום בוגרי הקורס והסגל, וסיכום של מפקדי הפלוגות והמג"ד. כל סיכום כזה נדון אצל מפקד ביסלמ"ח.

(א) תכנון גרף הקורס וביצועו - משרד מבקר המדינה בדק את ביצוע גרף הקורס ב-15 קורסי מ"כים חי"ר שנערכו בשנים 1999 ו-2000 בשלושת הגדודים, לפי סיכומי הקורסים, והעלה, כי לא כל פרקי ההכשרה השבועיים הועברו, כנדרש בתיק היסוד לקורס. הסיבות העיקריות לכך היו אילוצים אובייקטיביים, ובעיקר ביצוע תעסוקה מיבצעית על ידי חניכי הקורסים, וכן תכנון לקוי של גרף הקורס. להלן מספר דוגמאות:

(1) בכל הקורסים שהועברו בגדוד ב' בשנים 1999 ו-2000 לא תוכנן שבוע הגנה¹⁰ וממילא לא בוצע, בניגוד לנדרש בתיק היסוד ובניגוד לשני הגדודים האחרים. יצוין, כי בסיכום לקורס, שנערך בתקופה אוקטובר עד דצמבר 1999, ציין מפקד ביסלמ"ח, כי יש ללמד את נושא ההגנה בקורס מ"כים כחלק מנושאי הלימוד בו. למרות זאת, בכל הקורסים שנערכו בגדוד בשנת 2000 לא תוכנן ולא בוצע שבוע הגנה.

(2) בקורס שנערך בתקופה יוני עד ספטמבר 2000 בגדוד א' שולבו שתי הפלוגות בתרגיל גדודי, שתוכנן בגרף הקורס, על חשבון שבוע הגנה שלא בוצע. בשבוע השלישי לקורס, שבו תוכנן ניווט בסיסי, ביצעה אחת הפלוגות תעסוקה מיבצעית בלתי מתוכננת. כדי להשלים הכשרה זו בהמשך הקורס, אוחדו שבוע ממוכן¹¹ ושבוע לחימה בשטח בנוי (להלן - לש"ב). בסיכום הקורס ציין מפקד הפלוגה, כי למעשה "הפסדנו את שני השבועות".

10 מטרתו להכשיר את החניכים לפקד על כיתת חי"ר בלחימת שטח פתוח בהגנה.

11 נועד להכשיר את החניכים לפקד על כיתת חי"ר בלחימה על גבי נגמ"שים וכן להכשירם לשתף פעולה עם כוח של טנקים.

(3) בקורס, שנערך בתקופה אפריל עד יולי 2000 בגדוד ג', תוכנן בגרף הקורס של אחת הפלוגות שבוע של תעסוקה מיבצעית, והפלוגה השנייה הופעלה במהלך קורס זה במשך שבועיים בתעסוקה מיבצעית שלא הייתה מתוכננת. לכן הוארך הקורס לשתי הפלוגות בשבוע, אך הפלוגה הראשונה לא ביצעה שבוע חונכי יר¹² והשנייה לא ביצעה שבוע עימות נמוך עצימות (להלן - ענ"ע), שבמסגרתו ניתנת לחניכים הכשרה לפקד על כיתת חי"ר במאפייני לחימה בסביבה עירונית באזורי יהודה, השומרון וחבל עזה.

(4) עם תחילת אירועי "גאות ושפל" הופעלו שלושת גדודי ביסלמ"ח לפעילות מיבצעית ממושכת שפגעה בהכשרת המ"כים. בתאריכים 30.9.00 - 26.10.00 הופעל גדוד ג' עם שלוש פלוגות של חניכי קורס מ"כים חי"ר לתעסוקה מיבצעית בחבל עזה. כתוצאה מכך לא בוצעו ארבעת השבועות האחרונים של הקורס, ואף לא בוצע לחניכים בוחן מסכם. ב-24.10.00 נערך כנס מפקדי חטיבות החי"ר בראשות קחצ"ר, שעסק, בין השאר, באירועי "גאות ושפל" ובתעסוקה המיבצעית של חטיבות החי"ר במסגרת אירועים אלה. מפקד ביסלמ"ח הציג צורך של הארכת קורס המ"כים של גדוד ג' בשבוע כדי לאפשר השלמה מסוימת של הכשרת המ"כים. בסיכום הדיון ציין קחצ"ר, שאין שינוי במועד קליטת הטירונים, שעליהם אמורים בוגרי הקורס לפקד בחטיבות החי"ר, ולכן יסתיים קורס המ"כים כפי שתוכנן מלכתחילה. לכן הסמיך מפקד ביסלמ"ח את בוגרי הקורס כמ"כים, למרות הפגיעה בהכשרתם.

גדודים א' ו-ב' (כל גדוד עם שתי פלוגות של חניכי קורס מ"כים) הופעלו לתעסוקה מיבצעית באזורי יהודה והשומרון מ-24.10.00 עד 30.11.00. בשני הגדודים בוצעו עד אז רק השבועיים הראשונים של הקורס (בגדוד ב' - קליטה והדרכה טובה בשבוע הראשון והכנה לתעסוקה מיבצעית בשבוע השני; ובגדוד א' - שבוע קליטה ומוכנות למלחמה ושבוע מקצועות¹³). עם שובם של הגדודים מהתעסוקה המיבצעית הוארך הקורס בשבוע ובוצעו עוד חמישה שבועות ממנו. עם זאת, לא הוכשרו החניכים במספר תחומים. למרות הפגיעה בהכשרת החניכים, הוסמכו גם הם כמ"כים.

באמור לעיל הצביע משרד מבקר המדינה על שתי בעיות עיקריות:

- (1) קיימים ליקויים בהכוננה ובפיקוח של מפקדת ביסלמ"ח על תכנון קורסי המ"כים בגדודים. הדבר גורם לכך שלא כל פרקי ההכשרה השבועיים שנקבעו בתיק היסוד נכללים בקורסים. הדבר בלט בעיקר בגדוד ב', שם לא תכננו בקורסים את שבוע ההגנה, וזאת למרות הנדרש בתיק היסוד ובניגוד לשני הגדודים האחרים.
- (2) קיימת פגיעה בהכשרת המ"כים בשל ביטול פרקי הכשרה שבועיים, בעיקר עקב פעילות מיבצעית. המשמעות היא, שבוגרי הקורס אינם מקבלים הכשרה מלאה בתחומים הדרושים להם כדי לפקד על כיתות חי"ר, ולעתים גם לא מונחלות להם חלק מהכשירויות הנדרשות שקבעה מקחצ"ר. נוכח האפשרות, שגם בעתיד לא יבוצעו פרקי הכשרה שבועיים כאלה ואחרים עקב אותה סיבה, המליץ משרד מבקר המדינה למקחצ"ר למסד נוהל, ולפיו חטיבות החי"ר שאליהן משובצים בוגרי הקורסים כמ"כים, ישלימו את ההכשרה החסרה להם.

(ב) **שילובן של תכניות משלימות** - בתיק היסוד של קורס מ"כים חי"ר נקבעו, בין השאר, עשרה תחומים מקצועיים, שיש לשלב כתכניות משלימות בכל קורס מ"כים חי"ר, וביניהם: לחימה בתנאי הפעלת נשק כימי (להלן - אב"ך), תודעת אויב (להלן - תוד"א), כושר גופני וקליעה. סיכום הפעילות של ביסלמ"ח לשנת 1999 הצביע על ליקויים בכל הגדודים בביצוע התכניות המשלימות בקורסי מ"כים חי"ר. עקב כך, הוציא קה"ד ביסלמ"ח בדצמבר 1999 חוברת בנושא התכניות

12 מטרתו להקנות לחניכים מיומנויות הדרכה בתחום הירי.

13 מטרתו לפתח את מקצועיותם של החניכים בתחום הנשק המחלקתי והפלוגתי.

המשלימות, שצורפה לתיק הקורס. נקבעו בה השיעורים בכל תחום, שיש לשלב בכל קורס מ"כים חי"ר, ונאמר בה ששיעורים אלה הם בגדר חובה להעברה בכל קורס, ואין לפסוח עליהם בשום מקרה - גם אם פרק הכשרה שבועי מתבטל או שחלו בו שינויים. משרד מבקר המדינה בדק את ביצוען של התכניות המשלימות בשני נושאים - אב"ך ותוד"א - בשישה קורסי מ"כים חי"ר, שנערכו בשנת 2000 בשלושת הגדודים (למעט שלושת הקורסים האחרונים, שביצועם שובש עקב הפעלת הגדודים לתעסוקה מיבצעית). להלן הממצאים שהועלו:

בתחום האב"ך נקבע בתיק הקורס שיש להעביר בכל קורס תשעה שיעורים עיוניים ושבעה נושאי תרגול מעשי. בין האחרונים, מסלול כיתה, ביצוע קטע מתרגול צוות עם מיגון מלא, תפעול אמצעים וירי עם מסכות אב"ך. בתחום התוד"א נקבעו בתיק היסוד ובתיק הקורס תשעה שיעורים, שיש להעביר במסגרת כל קורס מ"כים חי"ר, וביניהם: איומי פעילות חבלנית עוינת והאוטונומיה, חיובאללה, סוריה וביטחון שדה. במאסר 2000 הפיץ קצין המודיעין של ביסלמ"ח לגדודים פקודת תוד"א, ובה רשימה מעודכנת של הנושאים שיש להעביר בכל קורס.

הביקורת העלתה, כי ככלל הועברו בשלושת הגדודים בקורסים שנבדקו כל השיעורים העיוניים בתחום האב"ך, אולם לא הועברו חלק מנושאי התרגול המעשי וחלק משיעורי התוד"א. למשל, בקורס שנערך בתקופה אפריל - יולי 2000 בגדוד ג', הועבר באחת הפלוגות רק נושא אחד מבין נושאי התרגול המעשי (מסלול כיתה), ובשנייה - רק שני נושאים. בין השאר, לא הועברו: תרגול צוות עם מיגון מלא, תפעול אמצעים וירי עם מסכות. בקורס שנערך בתקופה פברואר עד מאי 2000 בגדוד ב' לא הועברו בשתי הפלוגות ארבעה שיעורי תוד"א.

הממצאים שהועלו בפרק משנה זה מצביעים על הצורך שהמג"דים יאכפו את ביצוען של התכניות המשלימות באישורי התכניות לפני כל קורס וכן במהלכם של הקורסים.

3. סגל ההדרכה בקורסי מ"כים

(א) פיתוח סגל ההדרכה - הכשרת החניכים בקורסי מ"כים חי"ר נעשית על ידי סגלי הפלוגות: מ"כים, סמלי מחלקות (שהם מ"כים ותיקים), מפקדי מחלקות ומפקדי פלוגות. הביקורת העלתה, כי מקוצ"ר לא קבעה את עקרונות שיבוצם של אנשי הסגל של ביסלמ"ח, כפי שקבעה בנוגע לבית הספר לקצינים (שאליו משובצים מפקדי צוותים ומפקדי פלוגות בקורס קציני חי"ר לאחר תקופת שירות כמפקדי מחלקות ומפקדי פלוגות בחטיבות חי"ר). בפועל, הרוב המכריע של סגלי פלוגות קורסי המ"כים משובצים ישירות לביסלמ"ח עם תום הכשרתם, ובכך נמנעת מהם צבירת ניסיון מעשי בשטח. למשל, כל המ"כים ששירתו בדצמבר 2000 כאנשי סגל בשלושת הגדודים, לרבות סמלי מחלקות ומש"קי הדרכה, שובצו ישירות לביסלמ"ח עם סיום הכשרתם בקורסי המ"כים. יצוין, כי בשיבוץ המ"כים לאחר סיום קורסי המ"כים ניתנת עדיפות לחטיבות החי"ר על פני ביסלמ"ח. כל אחד משלושת המג"דים ציין בפני צוות הביקורת, כי לדעתו עדיף שאנשי הסגל לביסלמ"ח יהיו כאלה ששירתו קודם לכן בחטיבות החי"ר וצברו ניסיון פיקודי ומקצועי בשטח.

לדעת משרד מבקר המדינה, לסגלי הפלוגות יש השפעה ישירה על רמת ההכשרה ואיכותה בקורסי המ"כים. על כן ראוי, שמקוצ"ר תבחן את האפשרות לקבוע עקרונות שיבוץ של סגלי הפלוגות בדומה לאלו שנקבעו לגבי אנשי הסגל של קורס קציני חי"ר בבית הספר לקצינים.

(ב) הכנות סגל - בתיק הקורס של קורס מ"כים חי"ר נקבע, כי לפני כל קורס תבוצע בכל פלוגה הכנת סגל במשך ארבעה שבועות, ונקבעה התכנית שלה, לרבות נושאים שחובה להעבירם.

המטרות העיקריות של הכנת הסגל הן לבנות את הסגל תוך כדי גיבושו וליצור שפה משותפת לעבודה, וכן העברת התכנים העיקריים של הקורס כהכנה לקראתו. הביקורת העלתה, כי בכל הסיכומים של קורסי מ"כים חי"ר בשנים 1999 ו-2000 אין התייחסות להכנות הסגלים, ובכך נמנעה האפשרות ממפקד ביסלמ"ח ומטהו לבדוק אם הכנות הסגל נערכו לפי התכנית, לרבות נושאי החובה שאין לגרוע מהם.

4. משובים מחטיבות החי"ר על איכות ההכשרה

חטיבות החי"ר, הקולטות את בוגרי קורסי מ"כים חי"ר, הינן ה"לקוחות" העיקריים של ביסלמ"ח. הביקורת העלתה, כי בשנים 1999 ו-2000 לא פעל ביסלמ"ח לקבלת משובים מחטיבות החי"ר על איכות המ"כים שהוצבו אליהן, הן ממפקדיהם של המ"כים החדשים והן מהמ"כים עצמם בוגרי הקורסים, לאחר ששירתו תקופה מסוימת בחטיבות החי"ר, לגבי ההכשרה שקיבלו בביסלמ"ח.

לדעת משרד מבקר המדינה, משובים כאלה הינם אחד האמצעים החשובים להערכת יעילות תהליכי ההכשרה בקורס מ"כים חי"ר על ידי ביסלמ"ח ועל ידי מקחצ"ר. לכן ראוי שביסלמ"ח, בשיתוף עם מקחצ"ר, יקבעו נוהל בנוגע לפעילות הדרושה מצד ביסלמ"ח לקבלת משובים ובנוגע לשיתוף הפעולה הנחוץ מצד חטיבות החי"ר בעניין זה. נוהל כזה צריך להגדיר, בין השאר, את אופן ביצוע המשובים, את עיתוים ואת תהליכי עיבוד הנתונים מהם.

משאבים לביצוע פעילויות ההכשרה

בידי ביסלמ"ח מופקדים משאבים רבים לביצוע ההכשרות בגדודים ובענפים. משאבים אלה ניתן לחלק לשלושה סוגים עיקריים: (1) תשתיות, כמו: שטחי אש, מטווחים, כיתות לימוד; (2) משאבים מתכלים, כמו: תחמושת ומכסת ק"מ לרכב קרבי משוריין; (3) אמצעי הדרכה ועזרי אימון, כמו: חומר מודפס, חומר חזותי ודגמים. משרד מבקר המדינה בדק את אופן מיצוי המשאבים על ידי ביסלמ"ח בכל הנוגע למטווחים ולתחמושת.

1. מטווחים

ליחידות ביסלמ"ח שלוש קריות מטווחים. העיקרית שבהן משמשת את גדוד א' ואת שני הענפים, והשתיים האחרות את גדודים ב' ו-ג'. קריית המטווחים העיקרית נמצאת בסמוך לכניסת מחנה מפקדת ביסלמ"ח ומחוצה לו, וכוללת עשרה מטווחים. שמונה מתוכם הם מטווחים רגילים, שבכל אחד מהם יש סככת יורים, ובשטח מול כל סככה ניתן להציב מטרות קבועות מקרטון בטווחים שונים. המטווח התשיעי (להלן - מטווח "טייסן") הוא מטווח ממוחשב, שנועד להכשיר ולאמן את החיילים בירי מדויק ובירי קרבי. שדה המטרות מול סככת היורים כולל כ-50 מטרות חי"ר, נעות וקופצות, המותקנות בשורות בטווחים של בין 50 עד 300 מ'. המטרות נשלטות על ידי מערכת בקרה ממוחשבת המותקנת בחדר בקרה הנמצא ליד סככת היורים. המערכת הממוחשבת מאפשרת להפעיל את המטרות בתרחישים שונים והיא גם מרכזת ומעבדת את תוצאות הירי. המטווח הוקם באמצע שנות ה-90 בעלות של כ-2.5 מיליון ש"ח. את המטווח מאחזקת חברה אזרחית (להלן -

החברה), המבצעת בו תיקון תקלות לפי הצורך וטיפולים חצי-שנתיים, לפי חוזה שנחתם בינה לבין מנה"ר שבמשרד הביטחון. בהיות מטווח זה ייחודי בביסלמ"ח, הוא אמור לשמש גם את גדודים ב' ו-ג'.

המטווח העשירי, בסמוך למטווח "טייסן", גם הוא ממוחשב, ומיועד להכשרה ולאיומן של צלפים ברובה צלפים "בארט" (להלן - מטווח "בארט"). את המטווח החלה להקים בינואר 1999 החברה, שמאחזקת את מטווח "טייסן". עלות הקמת המטווח הסתכמה בכ-4.4 מיליון ש"ח. במועד סיום הביקורת, ינואר 2001, נמצא מטווח "בארט" בשלבים אחרונים של הניסוי האג"מי, שלאחר סיומו אמור המטווח להימסר לשימוש של ביסלמ"ח.

(א) מעיון בהעתיקי טופסי "קריאת שירות" של החברה מהשנים 1996 - 2000, שנמצאו במפקדת ביסלמ"ח, עולה תופעה מתמשכת בשנים אלה של גניבות וגרימת נזקים במטווח "טייסן". למשל, בפברואר 1999, בעת ביצוע טיפול חצי-שנתי, גילתה החברה, שארון החשמל בסככת היורים, המספק חשמל למטווח, נפרץ, הוסרו ממנו מספר רכיבים ונותקו חוטים ולכן אינן חשמל במטווח. עוד התגלה, כי דלת חדר הבקרה נהרסה עקב פריצה, ולכן היא הוחלפה. באוקטובר 1999 התקיימה החברה במטווח שני מכשירי קשר לאחר שאלה נגנבו; בנובמבר 2000 נקראה החברה לתקן מספר מטרות שלא פעלו, וגילתה, כי מאחת מהן נגנבו מספר רכיבי חשמל. יצוין, כי במכתב ששלחה החברה בדצמבר 2000 לענף פיתוח אמצעי הדרכה שבמו"ז נאמר, כי עלות התיקונים בשנת 1999, רק כתוצאה מפריצות לחדר הבקרה, הסתכמה בכ-24,000 ש"ח.

הביקורת העלתה, כי החבלה בארון החשמל, שהתגלתה בפברואר 1999 (אשר תיקונו הוא באחריות צה"ל ולא באחריות החברה), לא תוקנה עד 14.11.00; לצוות הביקורת לא ניתן הסבר מניח את הדעת לכך. ב-14.11.00 חובר החשמל למטווח. למרות זאת, לא הופעל מטווח "טייסן" לצורך אימוני ירי עד מועד סיום הביקורת בינואר 2001. דהיינו, המטווח לא הופעל משך כשנתיים. בתקופה שבה לא פעל המטווח המשיכה החברה, לפי החוזה לאחזקת המטווח, לבצע בו טיפולים חצי-שנתיים ותיקונים שונים, שעלותם הסתכמה בכ-140,000 ש"ח.

משרד מבקר המדינה העיר, שהוא רואה בחומרה את המצב שבו משאב חיוני עומד שנתיים ללא שימוש. עקב כך, קיימת פגיעה בהכשרה עקב אי-שימוש במטווח "טייסן", ונגרם בזבוז של כספים עקב אי-הפעלתו על ידי ביסלמ"ח.

צה"ל מסר בתשובתו ממאי 2001, כי הוכנה תכנית לניצול המטווח.

(ב) מעיון במסמכים העלתה הביקורת, כי במהלך בניית מטווח "בארט" נגנבו חומרי בניין מאתר הקמתו, למרות השמירה שהתבצעה במקום על ידי ביסלמ"ח. בספטמבר 1999 חתם מנה"ר על חוזה עם החברה לביצוע שמירה באתר הבנייה עד סיום עבודות הבינוי ב-30.11.99, שתמורתה שילם משרד הביטחון לחברה כ-45,000 ש"ח. ב-20.2.00 ביצעה החברה בדיקות במטווח לקראת ביצוע הבחינה החימושיה, וגילתה כי נעשו בו מעשי ונדלזים: ארון החשמל של המטרה הנעה נפרץ ותיבת הבקרה שבו רוסקה; ולמטרה עצמה נגרמו נזקים עקב חיתוך כבלים. בדצמבר 2000, בעת שעורכי הביקורת סיירו עם קצין האמצעים של ביסלמ"ח במטווח "בארט", התברר להם, כי מספר ימים לפני הסיוור נגנב חלק מהמסוע של המטרה הנעה. החברה אמדה את עלות הנזקים מהגניבות ומהפריצות שהיו במטווח "בארט" במהלך הקמתו בכ-130,000 ש"ח.

(ג) מאחורי סככות היורים בקריית המטווחים העיקרית הוקמו חמישה מבנים שיועדו לשמש ככיתות לימוד לחיילים הממתינים להשתתף במטווחים, ובכך לנצל את הזמן ולהעביר להם שיעורים עיוניים בנושאים שונים. בסיוור של צוות הביקורת במקום בדצמבר 2000, נמצא, שהמבנים הללו אינם משמשים לייעודם זמן רב, וניכרת בהם הזנחה רבה: הדלתות והחלונות שבורים, כבלי החשמל קרועים והרצפות מזוהמות.

2. תחמושת

פריטי תחמושת לסוגיהם הינם המשאב העיקרי, מבין המשאבים המתכלים, המשמש את גדודי ביסלמ"ח וענפיו לצורך ביצוע ההכשרות לסוגיהן. סוגי התחמושת העיקריים הם: תחמושת לנשק קל ולמקלעים (כדורי 5.56 מ"מ, 7.62 מ"מ וכדורי 0.5), פצצות מרגמה לסוגיהן, רימונים לסוגיהם ותחמושת חבלה לסוגיה. ענף משאבים במחלקת אימונים שבמוז"י קובע מדי שנה בשנה, בין השאר, את סוגי פריטי התחמושת שיוקצו לכל קורס המועבר בביסלמ"ח, ובכל סוג פריט - את הכמות להקצאה, שהיא המקדם לאותו קורס. על בסיס מקדמים אלה ועל בסיס מספר הקורסים המתוכננים באותה שנה, מוציאה הענף לביסלמ"ח אחת לחצי שנה אשרות למשיכת תחמושת. עוזר המד"ר בביסלמ"ח המופקד, בין יתר תפקידיו, על הקצאת תחמושת ליחידות ביסלמ"ח, וקצין האמצעים הכפוף לו, מחשבים - על בסיס המקדמים ומספר הקורסים המתוכננים - את כמות התחמושת מכל סוג הדרושה לכל גדוד וענף. אחת לחצי שנה מוציאה קצין האמצעים לגדודים ולענפים אשרות למשיכת תחמושת מבסיסי מרכז תחמושת. כל גדוד מושך את התחמושת ומאחסן אותה בחוות התחמושת שלו, ומשם הוא מקצה אותה לפלוגות. התחמושת עבור הענפים מאוחסנת בחוות התחמושת של מפקדת ביסלמ"ח, ומשם היא מוקצית לענפים.

(א) הקצאת תחמושת על ידי מפקדת ביסלמ"ח - בינואר 2001 מסר קצין האמצעים של ביסלמ"ח לצוות הביקורת נתונים על הקצאת תחמושת לשלושת הגדודים בשנת 2000. נתונים אלה כוללים כ-50 סוגי פריטים שהוקצו לכל גדוד, הכמות השנתית המתוכננת להקצאה על ידי מפקדת ביסלמ"ח בכל סוג פריט, והכמות שהוקצתה ממנו. מבדיקת נתונים אלה העלתה הביקורת, כי בכל אחד מ-50 סוגי פריטי התחמושת שהוקצו לכל גדוד, לא תאם תכנון ההקצאה של מפקדת ביסלמ"ח, לעתים באופן ניכר, להקצאה שלה. למשל, לגדוד א' תכננה מפקדת ביסלמ"ח 734,688 כדורי 5.56 מ"מ והקצתה לו 893,594 כדורים (עודף של כ-22% לעומת התכנון), ולגדוד ג' תוכננו 566,388 כדורים כאלה והוקצו לו 316,420 כדורים (חסר של 44% לעומת התכנון); יצוין, כי נתונים אלה הופיעו בדוח הסיכום של ביסלמ"ח לשנת 2000, בלי שניתנה להם התייחסות כלשהי. הועלו גם מקרים רבים של אי-התאמה בין הכמות להקצאה לפי המקדמים שקבעה מוז"י לבין הכמות להקצאה שתכננה מפקדת ביסלמ"ח.

לבקשת צוות הביקורת, הפיק קצין התחזוקה של ביסלמ"ח דוח מחשב, ובו תנועות תחמושת בכל סוג פריט ובכל אחד מהגדודים בשנת 2000. בדוח מפורטת, לגבי כל סוג פריט, כל תנועה של תחמושת שנעשתה במהלך השנה, ובין השאר, ניפוק ממפקדת ביסלמ"ח לגדודים וצריכת תחמושת על ידי הגדודים לצורכי ההכשרות. הנתונים בדוח המחשב מבוססים על דיווחי הגדודים לקצין התחזוקה של ביסלמ"ח. עורכי הביקורת סיכמו, בנוגע לשישה סוגי פריטים, את כל ניפוקי התחמושת ממפקדת ביסלמ"ח לכל אחד מהגדודים, והשוו את הכמות שהתקבלה לנתוני מפקדת ביסלמ"ח בנוגע להקצאת תחמושת שלה לגדודים באותו סוג של פריט. התברר, כי ברוב סוגי הפריטים שנבדקו, הכמות השנתית שהוקצתה על פי נתוני מפקדת ביסלמ"ח לא תאמה, לעתים באופן ניכר, לכמות השנתית שנופקה לגדודים לפי דוח המחשב. למשל, לפי נתוני מפקדת ביסלמ"ח הוקצו לגדוד א', כאמור, 893,594 כדורי 5.56 מ"מ, שעה שלפי דוח המחשב נופקו לגדוד 442,837 כדורים בלבד (חסר של כ-50%). עוד הוקצו לו 250 כדורים למקלע רימון בשעה שלפי נתוני דוח המחשב נופקו לו 650 כדורים כאלה (עודף של 160%). לגדוד ב' הוקצו 218 רימוני עשן אפור, בשעה שלפי דוח המחשב נופקו לגדוד 137 רימונים (חסר של 37%).

(ב) הפיקוח של מפקדת ביסלמ"ח על צריכת התחמושת - הביקורת העלתה, כי מפקדת ביסלמ"ח אינה מפקחת על צריכת התחמושת שהקצתה לגדודים ולענפים. היא לא דרשה, וממילא לא קיבלה, מהגדודים ומהענפים, דיווח על צריכת התחמושת שהוקצתה להם - בין אם מדובר בדיווחים כאלה בסיום כל קורס, אחת לתקופה, או בסוף כל שנה. בסיכומים של קורסי מ"כים, שהם הצרכן העיקרי של תחמושת לסוגיה, ולמעשה בכל סיכומי הקורסים בביסלמ"ח, אין התייחסות לניצול המשאבים שהוקצו לקורס, לרבות תחמושת, בהשוואה להקצאותיהם. גם קצין

ההדרכה של מקחצ"ר, שהינו גורם המטה במפקדה זו העוסק בתחום המשאבים לקורסים ולהכשרות של חיל הרגלים, וראש ענף משאבים במז"י, שכאמור מקצה את התחמושת לביסלמ"ח, אינם בודקים את צריכת התחמושת השנתית בביסלמ"ח בהשוואה להקצאה.

בדוח המחשב שהוזכר לעיל, מופיעים כאמור גם תנועות של צריכת תחמושת על ידי הגדודים, כך שנתונים אלה זמינים בביסלמ"ח וניתן לעשות בהם שימוש לצורך פיקוח על צריכת התחמושת בהשוואה להקצאה. מסיכום כמויות התחמושת שנצרכו בשנת 2000 באותם שישה סוגי פריטים והשוואתן לנתוני ההקצאה של מפקדת ביסלמ"ח העלתה הביקורת פערים, לעתים ניכרים, בין ההקצאה לבין הצריכה, ומן הראוי שמפקדת ביסלמ"ח תבדוק את הסיבות לכך. למשל, לגדוד א' הוקצו, כאמור, לפי נתוני מפקדת ביסלמ"ח 893,594 כדורי 5.56 מ"מ ולפי דוח המחשב צרך הגדוד רק 524,016 כדורים כאלה (חוסר של 41%); לגדוד ג' הקצתה מפקדת ביסלמ"ח 117 פצצות למרגמה 60 מ"מ ולפי דוח המחשב צרך הגדוד 371 פצצות (עודף של 217%); לגדוד ב' הקצתה מפקדת ביסלמ"ח 2,800 כדורים למקלע רימון ולפי דוח המחשב צרך הגדוד רק 1,670 כדורים (חוסר של 40%).

(ג) הקצאת תחמושת ופיקוח על צריכתה בגדודים - לפי פקודת מטכ"ל מספטמבר 1977, העוסקת בהספקה, ברישום ובצריכת תחמושת, תנופק תחמושת מהגדוד לפלוגותיו באמצעות שובר השאלת אפסניה (טופס 1008), שעליו צריכים לחתום מנפק התחמושת מטעם הגדוד ומקבל התחמושת מטעם הפלוגה; על פלוגה, שצרכה תחמושת, לערוך טופס 1008, במקור ובהעתק, ובו תפורט כמות התחמושת שנצרכה. בגוף הטופס על מפקד הפלוגה לרשום הצהרה שבה תפורט המטרה שלמענה נצרכה התחמושת ויחתום עליה. את המקור של הטופס יש להעביר לקצין התחזוקה של הגדוד, ולפיו הוא יערוך שובר ניפוק (טופס 1003), שבו ירוכזו כמויות התחמושת שנצרכו לסוגיה. לפי פקודת המטכ"ל, בגוף טופס 1003 ירשום המג"ד הצהרה בנוגע למטרה שלמענה נצרכה התחמושת ויחתום עליה. הגדודים מעבירים את מקור הטופס לקצין התחזוקה של ביסלמ"ח, ובמשרדו מוזרמים נתוני הטופס למחשב של צה"ל.

הביקורת בגדודים א' וב' העלתה, כי בשניהם התחמושת אינה מנופקת לפלוגות באמצעות טופסי 1008 אלא באמצעות טפסים פנימיים של כל גדוד. ברוב טופסי ניפוק אלה בגדוד א' ובחלקם בגדוד ב' אין פרטים וחתימות של מנפקי התחמושת מהגדוד ושל מקבלי התחמושת בפלוגות. עוד העלתה הביקורת, כי בשני הגדודים מפקדי הפלוגות אינם עורכים טופסי 1008, כנדרש. עוד התברר, כי במקרים שבהם מחזירות פלוגות לחוות התחמושת בגדוד תחמושת שלא נוצלה, נעשה הדבר ללא הרישומים המתחייבים, ולעתים אף מועברת תחמושת עודפת מפלוגה לפלוגה, באישור סגני מפקדי הגדודים (להלן - סמג"ד או סמג"דים), ללא רישום הפעולות הכרוכות בכך (כלי שהאחת מזוכה על התחמושת והשנייה מחויבת עליה).

הגדודים מעבירים אמנם אחת לתקופה לקצין התחזוקה של ביסלמ"ח טופסי 1003, ובהם מפורטות כמויות התחמושת שצרכו לסוגיה, אולם בהיעדר דיווחי צריכה של הפלוגות, מבטאות למעשה כמויות התחמושת שנצרכו בטופסי 1003 את כמויות התחמושת שנופקו לפלוגות. יוצא אפוא, שגם בגדודים אין מעקב ופיקוח על צריכת התחמושת בהשוואה להקצאות שקיבלו.

(ד) אחסנת תחמושת לצורך ביצוע הקורסים וההכשרות - התחמושת המנופקת ממפקדת ביסלמ"ח לגדודים לצורך ביצוע הכשרות לסוגיהן מאוחסנת במכולות בחוות התחמושת של כל גדוד. שיטת השליטה על כמויות התחמושת המאוחסנת בחוות התחמושת זהה בכל הגדודים: במשרדו של כל סמג"ד מצויה טבלה ובה רשומים כל סוגי התחמושת המאוחסנת והכמות של כל סוג פריט. טבלה זו מתעדכנת בכל מקרה של קבלת תחמושת לגדוד או ניפוק ממנו לפלוגותיו. בכל מכולה, שבה מאוחסנת תחמושת, קיימת רשימת תכולה, ובה מפורטות כמויות סוגי התחמושת המצויות בה. הרישומים אצל הסמג"דים אמורים להתאים לרישומים בחוות התחמושת ולמצאי של התחמושת בפועל. גם בחוות התחמושת של מפקדת ביסלמ"ח מתנהלת השליטה על כמויות התחמושת בשיטה דומה.

ב-12.12.00 וב-4.1.01 ערך צוות הביקורת ספירה של חלק מסוגי פריטי התחמושת בגדודים א' ו-ב' בלוויית הסמג"דים. ספירה כזו נערכה ב-16.1.01 גם בחוות התחמושת של מפקדת ביסלמ"ח בלוויית קצינת הנשק והתחמושת של ביסלמ"ח. מהשוואת תוצאות הספירות לרישומי התכולה בחוות התחמושת ולרישומי הסמג"דים וקצינת הנשק והתחמושת העלתה הביקורת, בעיקר בשני הגדודים, מקרים רבים של אי-התאמה בין המצאי בפועל לבין הרישומים. למשל, בחוות התחמושת של גדוד ב' נספרו 21,870 כדורי 5.56 מ"מ, בשעה שלפי הרישומים בחוות התחמושת היו אמורים להיות 38,070 כדורים, ולפי רישומי הסמג"ד - 24,210 כדורים.

(ה) אחסנת תחמושת לשעת חירום - בחוות התחמושת של הגדודים ושל מפקדת ביסלמ"ח מאוחסנת גם תחמושת לשעת חירום בנוסף לתחמושת המיועדת לביצוע הקורסים וההכשרות. הביקורת העלתה, כי לא נקבע תקן לתחמושת החירום שיש לאחסן בחוות התחמושת של הגדודים ושל מפקדת ביסלמ"ח. מהשוואת רישומי המחשב על מצאי תחמושת החירום של שלושת הגדודים התברר, כי בכל אחד מהם כמות שונה של תחמושת מאותם סוגי פריטים. משרד מבקר המדינה העיר, כי במצב זה לא ניתן לדעת אם כמויות התחמושת לשעת חירום, המאוחסנות ביחידות ביסלמ"ח, עונות לצרכים.

בספירה של חלק מסוגי פריטי התחמושת לשעת חירום בשלוש חוות התחמושת נמצא, שבסוגי פריטים אחדים לא הייתה התאמה בין המצאי לבין הרישומים. פריטים נמסרו למפקדת ביסלמ"ח ולמפקדות הממונות.

(ו) סדרי אבטחה - משרד מבקר המדינה בדק את סדרי האבטחה בחוות התחמושת של מפקדת ביסלמ"ח ושל גדוד ב', והעלה ליקויים.

הממצאים שהועלו בנושא התחמושת מצביעים על ליקויים בכל תהליך הטיפול של מפקדת ביסלמ"ח וגדודיה בתחום זה: החל מהקצאת התחמושת על ידי מפקדת ביסלמ"ח לגדודים וניפוק התחמושת על ידי הגדודים לפלוגות, דרך הפיקוח של מפקדת ביסלמ"ח ושל הגדודים על צריכת התחמושת, דרך השליטה של הגדודים על כמויות התחמושת המאוחסנות אצלם וכלה בסדרי האבטחה בחלק מחוות התחמושת. ראוי להדגיש, כי במצב שבו מפקדת ביסלמ"ח וגדודיה אינם עוקבים אחר צריכת התחמושת, אין באפשרותם לוודא שהתחמושת, שהינה משאב יקר מאוד, נוצלה באופן מיטבי הן מהיבט תרומתה לביצוע הקורסים והן מההיבט המשקי. על כן המליץ משרד מבקר המדינה, שמפקדת ביסלמ"ח תשפר את סדרי הקצאת התחמושת, תמסד סדרי מעקב אחר צריכת התחמושת - אצלה ובגדודיה; תשפר את סדרי השליטה של הגדודים על כמויות התחמושת המאוחסנות אצלם; תקבע תקן לתחמושת לשעת חירום המאוחסנת בגדודים ותתאים את כמויות התחמושת המאוחסנות לתקן זה; ותברוק את סדרי האבטחה בכל חוות התחמושת.

בתשובתו מסר צה"ל, בין השאר, כי תכנון הקצאת התחמושת בביסלמ"ח וסדרי הפיקוח על צריכתה ייבחנו מחדש; ב-2.5.01 בוצעה, לפי הנחיית מפקד ביסלמ"ח, השתלמות בנוגע לטיפול, אחזקה, אחסנה, ניפוק וצריכה של תחמושת, כחולייה ראשונה בתיקון הליקויים שהועלו; כמו כן הנחה מפקד ביסלמ"ח לברוק את האפשרות לאחד את כל ארבע חוות התחמושת לחווה אחת, כדי לשלוט בצורה טובה יותר על ניפוק התחמושת ועל צריכתה, ולצמצם את נטל האבטחה; לליקויי האבטחה שהועלו ניתן מענה על ידי תגבור השמירה, אך עדיין קיימים פערים הנמצאים בטיפול מז"י.

בית הספר למ"כים ולמקצועות החי"ר מקיים פעילות הכשרה עניפה ומגוונת בתחום הכשרת הפיקוד הזוטר בחי"ר ובתחום הכשרת מקצועות החי"ר. בשנתיים האחרונות ניכר בבית הספר שיפור ברמת ההכשרה עקב פעילויות רבות שבוצעו בתחום זה.

עם זאת, מצביעים הממצאים על הצורך בעדכון פקודת ארגון של בית הספר ותקני כוח האדם שלו, כדי שאלה ישמשו בסיס לשיבוץ כוח אדם במקצועות הקשורים להדרכה. הממצאים גם חושפים ליקויים בסדרי ההכשרה. בתחום זה עולה במיוחד הצורך בבחינת תיקי היסוד לכל הקורסים המועברים בבית הספר, לרבות אישורם כנדרש; בהתאמת תוכני קורס מ"כים חי"ר, המהווה את הקורס העיקרי המועבר בבית הספר, לכשירות הנדרשות מהמ"כים למלחמה; בשיפור הפיקוח של מפקדת בית הספר על תכנון קורסי מ"כים אלה בגדודים ועל סדרי ביצועם; ובקביעת עקרונות השיבוץ של סגלי ההדרכה לקורסים אלה.

הפעילות הרבה של מפקדים בבית הספר עקב המוכנות המיבצעית שהוא נדרש אליה בשעת חירום והפעלת גדודיו לפעילות מיבצעית רבה, גורמים לפגיעה בהכשרת המ"כים. מן הראוי, שהמפקדות הממונות יקבעו רף מוגדר וברור לפעילויות אלה, כדי למזער ככל הניתן פגיעה זו.

למרות הכספים הרבים שהושקעו באחזקתו ובתיקונו של אחד מהמטווחים הממוחשבים, הוא לא הופעל במשך כשנתיים, וכך נגרמה פגיעה בהכשרת החניכים.

הועלו ליקויים בתחום הקצאת תחמושת להכשרות, סדרי הפיקוח על צריכתה, סדרי אחסנתה ואבטחתה. צה"ל הצביע בתשובתו על צעדים ראשוניים שנקט בית הספר לתיקונו. מן הראוי, שצבא ההגנה והמפקדות הממונות עליו יתמידו בפעילותם לתיקון ליקויים אלה.

מניעת השימוש בסמים בצה"ל

בפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 (להלן - פקודת הסמים), נקבע האיסור על החזקה ושימוש בסם מסוכן, וכן נקבע, כי העובר על הוראות החוק בעניין זה דינו קנס או מאסר לפי חוק העונשין, התשל"ז-1977. כך מצוין גם בפקודת מטכ"ל, שעניינה "שימוש בסמים - נוהל, דיווח, מעצר ופתיחת חקירת מצ"ח", כי השימוש בסמים מהווה עבירה פלילית ופוגע בצבא, וכי על חיילי צה"ל (לרבות חיילים וחיילות בשירות סדיר, מילואים ועובדי צה"ל) חל איסור להחזיק סמים, ליטול אותם או לסחור בהם. בהתאם לכך, נאמר בהנחיות הפרקליטות הצבאית הראשית לגבי עבירות סמים, כי מדיניות צה"ל כלפי עבירות המבוצעות על ידי חיילי צה"ל בכל הקשור לסמים מסוכנים (שימוש, החזקה, הספקה, סחר, יבוא וכו') מחייבת חקירה של כל מידע או חשד לביצוע עבירה מסוג זה והגשת כתב אישום כנגד מי שנאספו די ראיות לכאורה להוכחת אישום כזה.

צה"ל רואה בשימוש בסמים על ידי חייליו סכנה ליכולתו של הצבא למלא את תפקידיו. לשימוש בסמים ישנן גם תוצאות לוואי שליליות. לרכישת הסם נזקק המשתמש לכסף שמקורו לעתים במעורבות עבריינית, כגון גניבת אמצעי לחימה ומכירתם. צה"ל מתמודד עם התופעה באופן